

LA RENAXENSA

15 de Desembre.

DISCURS DE D. VÍCTOR BALAGUER

Á LA ACADEMIA DE LA HISTORIA (*)

ESTUDI.

(ACABAMENT.)

Los genis que honran las arts ó las ciencias no son aparicions soptadas en lo decurs de la historia. A tots y pera tots es trobable una filiació més ó menos clara y reconeguda. Es que 'l temps, com lo sol de terra, no fa mes que modificar, agrandir y perfeccionar; es que las generacions espontáneas son tan impossibles moral com físicament. Si algú pogués duptar de la continuïtat qu'eczisteix entre las várias individualitats poderosas que 'ns ofereixen las cronologias de tots los païssos; si algú no creu qu' es sempre possible averiguar l' ascendencia dels grans ingenis, fulleji un llibre d' historia qualsevol y 's convencerá prest de son error.

Ausias March segueix á Jordi de Sant Jordi, imitador y casi traductor del Petrarca y Ausias March «es verdaderament lo Petrarca valentí.» Mes no se 'l consideri, no, imitador servil y minuciós, puix en totas las trovas del príncep de la poesia catalana s' hi descobreix potencia creadora, inspiració no enmatllevada, incomparable dolcesa d' un cor privilegiat. Canta l' amor, y la bellesa de sas esparsas nos estremexen ab la suavitat de las alenadas de vent fresch

(*) Llegit en 10 d' octubre de 1875.

al fort del estiu, encomanantnos aquell sentiment vagarós que fa adorable la tristesa. Compon cants de mort, y 'ns imposa aquell reculliment y aquell dol soberá que s' experimenta de nit dins las grans naus dels temples.

¿Quí pot disputar á Ausias March, l' honrosa qualificació de fundador d' escola?

Preném nota dels fills de la nova musa. Recordém ab entera alegria 'ls de N' Andreu Febrer y de N' Huch de Rocabertí, traductor lo primer de la «Divina Comedia» en tercetos catalans (1) y autor lo segon de la «Comedia de la gloria d' amor;» 'l d' En Jaume Roig, autor del picant «*Libre de les dones é dels concells;*» los d' En Corella, Gazull, Fenollar y altres y altres tants. Y després de recordar exos noms, fém constar que Boscan fill de Barcelona, introduheix en la poética castellana l' endecassílabo provensal, ó catalá y no l' italiá, com la generalitat, sinó tots los didáctichs castellans afirman (3); y qu' En Domingo Mascó, escriptor de últims del sigle XIV, si tornés á vida, podria ben revindicar á favor de sas *tragedias*, representadas davant lo Rey *amador de la gentilesa* y dona Violant d' Aragó, la privativa de fundador del gran teatro espanyol.

La escola valentina, á despit dels seus elements de vida y prosperitat havia de durar en son esplendor menos que la época catalana. Los moviments polítichs de la capital ocasionaren sa caiguda; mes Barcelona, «cor y cap de la nacionalitat y de la monarquía aragonesa,» segons frase de Camboliu, no dexará d' ésser propiament catalana fins á l' any 1714, y la literatura de la terra, no acabarà sa agonía fins que s' apagui la vida política del cor y del cap. Arrelada y sancera la literatura, ja desde 'l sigle XV nostres prosistas procuran mostrarse condignes successors del rey Jaume I y d' En Desclot. Las vicissituts y troubles consegüents al desterro y mort del Príncep de Viana no enervan sinó que semblan atiar la facundia de nostres escriptors. Llarch catálech ne presenta 'l senyor Balaguer corresponents á to-

(2) Esperém que 'l bon temps inaugurat ab la pacificació de Catalunya permetrá á un de nostres distingits escriptors donar á coneixer la traducció d' En Febrer. ¡Valdament se li presentí aviat sahó pera tan lloable propósit!

(3) Végis la nota 28 del Discurs.

tas las ramas ó aspectes del moviment literari: figuras qu' omplen tres centurias, ó sia desde 'l sigle XV á principis del XVIII. Entr' ells Sant Vicents Ferrer, Guillem de Vallseca, Gualbes, Jaume de Cardona, Martí y Viladamor, Pau Clarís, Fontanellas y Cammar; com á oradors y juristas; com á historiadors, Tomich, Carbonell, Pujades, Monfar y Sors, Andreu Bosch, Bruniquer, Roig y Gelpí, Marsillo y molts més: tots acreeadors á la estima y respecte de las generacions que 'ls han succehit, com n' ha sigut D. Francisco Moncada qu' escrigué en admirable prosa castellana la «*Expedicion de Catalanes y Aragoneses á Oriente*». La decadent poesia á Catalunya nos presenta un Pere Serafi, (sigle XVI) dexeble é imitador d' Ausias March y en lo sigle XVII lo celebérrim Vicens García, Rector de Vallfogona y 'N Fontanellas y Martell, autor de la tragi-comedia «*Amor fermesa y porfía*».

Vé l' any 1714, y la literatura catalana acaba de desaparéxer ab la darrera y definitiva pérdua de l' antigua nacionalitat; pérdua tan trascendental, que tot pensament de restauració hauría semblat un somni á nostres majors. Lo pes del absolutisme absorvent que la dinastia austríaca no 'ns havia pogut fer sofrir ab totes sas conseqüencias bé 'ns lo carregá 'l sobrevingut monarca, l' hereu testamentari del degenerat Carlos II. Lo xuclador centralisme 's dexá sentir de cop ab tota sa forsa. Las lletras, com la política, com la historia, com las consuetuts, com las arts y oficis, «tot havia desaparegut, tot s' havia oblidat. Catalunya com «si l' anastessia hagués trascendit al cor, estava morta pe-
«ra 'l mon.»

No en va, ab tot, s' inaugurarà 'l sigle XIX y Catalunya, com tot Espanya, comensará á ferse novament als aires de la llibertat. No en va 'l sentiment nacional que sublimará l' Espanya en la guerra de la Independencia, restaurará las antigues corts, proclamant y enaltint los drets del home y 'ls de las várias agrupacions de l' Estat. En aquellas famosas Corts de 1810 brillá 'l primer renovador del catalanisme ben entés. D. Antoni de Capmany y de Montpalau ab sas eruditas «*Memorias históricas*» «feu á Catalunya un servey que may Catalunya podrá pagarli», y 'l sabi bisbe Torres Amat ab sa «*Biblioteca de escritores catalanes*» aixecá un monument de gloria de que tothom li 'n sent grat.

Mes tart... ¡oh! més tart en 1833, l' auba de la literatura moderna de Catalunya resplendent ab la magnífica y popular «*Oda á la Patria*» d' En Bonaventura Cárlos Arribau, d' aquell inspirat mestre de mestres que demostrá á Espanya la perfecta compatibilitat dels estudis y tendencias catalanistas ab las tendencias y estudis nacionals. Y no s' hauría anyorat gayre temps en sa soletat si Deu li hagués concedit mes anys de vida. Hauría vist com á las poesías coleccionadas del tendre y patriótic Gayter del Llobregat (ara fa poch honrat per dos poetas de Castella, un dels quals, N^o Antoni de Trueba, 's declara dexeble séu (1)) seguia la restauració en l' any 1859 dels «*Jochs Florals de Barcelona*» y hauría vist darrerament lo que ab veritat un xich estremada, reasumeix lo senyor Balaguer en «poetas lírichs de primer orde, que han sapigut, sobre tot, trobar lo secret de la forma, may com avuy perfecta y brillant; literats, historiadors, filosofos, novelistas, un teatro complet, una «prensa literaria y política y un Consistori de Jochs Florals, que sembla l' encarregat de guardar sempre viu lo «fòch sagrat.»

¡Y, no obstant, aqueixa literatura regenerada y valenta y bella ha sigut mirada fins avuy,—y encara avuy massa—ab malignitat ó ab resels, ab burla ó ab indiferencia per los qui debian mostrarse més germans nostres en lo bell ideal del Art! Efectes del antich régimen d' absorcio y de intolerancia, los pensadors de part-d' allá del Ebro (salvas excepcions que 'ls catalans nos complahém en aplaudir) s' han resistit y molts se resistexen encara á confessar que 'l renaxement literari de Catalunya es concert de gloria que deu ésser unit al general concert de la Nació!..

Allargariám excessivament lo present Estudi si haguéssem de transcriure las francas, dignas y encertadíssimas consideracions ab que termina lo discurs de D. Víctor Balaguer. L' esperit d' ellas indicat queda al principi de nostre treball, y n' es imatge natural y persuassiva la d' una familia que té mes d' un patrimoni y 's conserva íntegra com íntegra pot y deu conservarse la Patria que tinga mes d' una literatura. Compreném que 'l senyor Balaguer insistís y tornés á insistir duas y tres vegadas en la idea de la varietat dins la unitat y en la demostració de que aquesta, no

---

(1) Vejis lo suplement á la «*Ilustracion Española y Americana.*»

suposa uniformitat, tan absurda y estéril com fecunda y creadora aquella. Compreném axís mateix que, justificada la eczistencia y grandor de nostra literatura provincial, indiqués lo nou académich la via que deu seguir y terminés son discurs ab las hermosíssimas y oportunas frases de «Dèu me concedeixí morir en ma casa pairal, qu' es tomba «de mos pares y bressol de mos fills, però Dèu no permeti «que 'ls meus ulls pugan clóures á la llum sense veure flo- «tar sempre damunt los camps de ma pàtria, radiant y lliu- «re, lo pabelló d' Espanya».

Sí: hermosíssims y oportuns foren aquells mots, que brollaren del cor del artista; mes oportuns y bells son també los següents d' un escriptor catalá, ab que termina també un de sos millors treballs: (1)

«...La forsa dels anys nos farà coneixer que la Providen- «cia compensa als pobles que tenen vida propia, actius y «laboriosos, fentlos centres de gran civilisació y avansa- «ment en los temps moderns, com ho foren d' empreses po- «líticas y guerreras á l' Edat Mitjana, gracia que no alcan- «sarán jamay aquells centres qual vida es artificial, sens «historia anterior que 'ls aboni, sens esperansa profitosa «que 'ls alenti».

Y ara pera concloure ab la notable disertació académica de D. Víctor Balaguer, sigans permés extractar la Nota 30 del propi discurs, ja qu' en ella queda ben compensada la indiferencia per part dels escriptors castellans, de que avans nos planyíam, ab la bona acullida que privilegiats talents de nacions estrangeras donan á la literatura moderna catalana. La nota que 'ns ocupa, fruyt d' apuntacions particulars del senyor Balaguer y de la lectura del discurs pronunciat enguany als Jochs Florals per D. Francesch Pelay Briz, consigna que á Italia s' están coleccionant per orde d' aquell govern els cants populars de Catalunya; qu' á Fransa y á Suissa s' está imprentant una colecció de las més modernas obras catalanas; que Storm, á Suecia, ha publicat un llibre sobre la renaxensa de la nostra literatura, y que s' anuncia en aquell apartat país una colecció d' *Estudis biográfichs d' autors catalans*, qu' á l' Alamanya, Rosental, Lorinzer, Muller y altres han traduhit obras ca-

---

(1) D. Antoni de Bofarull en sa ja citada obra *La Confederacion Catalano-Aragonesa* (pág. 106.)

talanas y s' ha publicada la traducció de triadas poesías; qu' á Viena, y en sa Biblioteca Imperial, s' está formant una secció esclussivament catalana per' estudi y consulta de literats y aficionats; qu' á Nova-Yorck se publica un periódich ilustrat redactat sols en catalá, altre á l' Habana, y tres periódichs catalans á Barcelona; l' ilustre Irlandés lord Guillem Bonaparte-Wyse dona á conixer á Inglaterra, per medi d' importants travalls y selectas traduccions esta rama de la moderna literatura espanyola; qu' á l' Avinyó y á Montpeller han sigut premiadas de poch há, várias obras d' autors catalans; y, finalment, que literats estranjers tan distingits y eminents com P. Meyer, C. de Tourtoulon, A. Montel, F. Mistral, J. Roumanille, T. Aubanel, Ll. Roumieux, Gaut Bourelly, Crouzillat, Mathieu, Brunet, Allard, G. París y molts més han publicat estudis crítichs y traduccions pera donar á conéxer l' actual literatura catalana.

Las dimensiones del present escrit y la necessitat de acabar avuy ab nostra tarea, 'ns privan de dedicar las consideracions que voldríam al eloqüent discurs-contestació del historiador castellá D. Joseph Amador de los Rios. Pena sentim y de debó en no poder correspondre, com se mereix, al eminent crítich que, al indicar los mérits del senyor Balaguer justificants de son ingrés á l' Academia, senyala en primer lloch los de conresador de la literatura catalana, estrictament dita. Pena de debó 'ns causa no poder provar estensament al senyor Amador de los Rios,—que califica de idioma y de idioma *venerable* 'l catalá,—com hem llegit y estudiat ab vera fruició son discurs, puix no eran menos las simpatías qu' ell nos inspirava com á crítich que las generosas que li movia la qüestió del renaxement catalanista ja avans de la solemnitat que motiva estas ratllas. Cónstili, empero,—ja que te d' ésserli grat, segons manifesta,—que la felicitació que dirijí á nostre distingit compatrici ha trobat noble y fondo ressó en nostra Terra, tant per lo estimable d' ella mateixa, com per exir del docte autor de la *Historia crítica de la literatura espanyola*. La felicitació del senyor Amador de los Rios enclou lo *bell ideal* de fraternitat á que Catalunya aspira y á favor de la qual contribuirá ab totas sas forsas.

JOAQUIM RIERA Y BERTRAN.

Barcelona 13 de Desembre de 1875.

LOS CATALANS Á CUBA

Á LAS DIPUTACIONES CATALANAS

Los Catalans, los fills d' eixa benvolguda terra tan hermosa y bona que al mon no ni ha d' altre; los fills d' eixa terra de la qui deya lo mes aymant de Catalunya, lo Rey En Pere'l Gran, *Terra benehida y plena de tota llealtat* y en Jaume lo Conqueridor: *que Catalunya era lo regne mes noble y mes honrat*, los Catalans, repetesch, han sempre portat per tot arreu sa gloriosa petjada; últimament bona prova n' han dat en la isla de Cuba, la *joya mas rica de la corona de Castilla* com sos habitants diuen.

Cuba, la mes gran de las Antillas, de una estensió que s' atansa á la de la Gran Bretanya, atravessada per diferentas montanyas, d' un clima sech y calent, rica en tota mena de productes vejetals y minerals y fins per alguns animals, es per son comers la segona del nou mon y per sas fortalesas la primera; ha donat sempre bona acullida á nostres germans ja quant hi van pel comers ja quant hi van per la guerra.

Los catalans comerciants de mena, emprendors y actius, cercant sempre honra y profit, han trobat en la prehuada isla, lo camp millor pera desenrotllarse baix lo punt de vista comercial. No hi ha cap poble d' Espanya ni de moltas altres nacions ahont no hi haji un catalá sempre afanyós per lo trevall qu' ennobleix al home y portant orgullós lo nom de la pátria que li es mare.

Los catalans debém amor á Catalunya per ésser nostra pátria, com quisqué 'n deu á la seva, y li debém amor per lo molt que aquesta patria 'ns ennobleix.

A ésser fills de Catalunya debém l' honra que 'ns féren nostres antichs reys y tots los governants tant forans com de la terra; á ésser catalans debém podernos enjoyar ab las paraulas del Papa Honori IV que deya:

Con tales enemigos se ha de empeñar quien se opone á la casa de Aragon, porque los catalanes son mas que hombres, no dejando cosa por vencer ni por mar ni por tierra: Ojalá que el papa Martino, no se hubiese empeñado contra ellos, mas nosotros presto nos uniremos con la Iglesia, porque son gente de grande bondad, y lealtad, y con ellos solos sujetariamos al mundo.

Lo Rey D. Martí á las corts de Perpinyá en 1406 tractava á la gent catalana de *forta, leal y valenta* y en Ferran I y Dona Violant, sa esposa, en sos testaments fiavan los seus fills als catalans diéntloshi: *Que no tenen los reys vassalls que tractin ab major fidelitat los negocis mes importants á sa corona que son los catalans.*

En Joan II los recomaná á En Ferran lo Católich dientli: *que jamay han los catalans mancat á sa fè* y en Carlos I deya: *que mes s' estimava ser Conde de Barcelona, que Rey dels Romans.*

Y per acabar ab tantas lloansas diré lo que Felip III de França, lo mes enemich de Catalunya, deya:

Estas son las gentes mas leales del mundo que antes todos darán la vida gustosos y solícitos que permitan que su rey de Aragon pierda palmo de tierra, y así por mar y tierra son tan admiradas sus proezas.

Si tot aixó debém á nostra terra ¿cóm podrém no estimarla? ¿Cóm no hem de portar ab honra lo nom de catalans y pensar qu' es nostre millor gloria l' ésserho? Per aixó los que van á Cuba conservan com á sagrada reliquia, lo recort de la patria y sempre ab la vista clavada en ella esperan ab dalit l' hermós dia de tornarhi. ¡Ah! ¡Ab quin goig los hi bat lo cor cuan veuhen ja la primera costa y oviran lo campanar de sa vila y la caseta que los vejé naixer! ¡Ab quin dalit obran son pit pera millor respirar los flayres dels camps de Catalunya!

No ha sigut sols la idea del lucso la que ha dut los catalans á Cuba, en ella, be mostraren lo seu carácter conquistador y guerrer. Ja quan Colon aná á descubrir y conquistar eixos paissos los catalans foren dels mes fermes y valents defensors d' Espanya y referintnos á la present época trovém que ja al comensar la insurrecció cubana, l' any 1868, los fills de Catalunya sacrificaren voluntariament sas vidas, avans que cap altra provincia espanyola.

Un bell pom de florit jovent sortí del port de Barcelona y aná á Cuba á defensar los interessos de la Nació, com un dia anáren á Italia y á Grecia nostres avis y nostres contemporanis al Africa. També aixís anáren los catalans á Cuba á demostrar una vegada mes que

Las barras de Catalunya

Son sempre 'l sosten d' Espanya.

Cuba los rebé ab un entussiasme gran y digne de la empresa que á cap portar volian, y las poesías alusivas d' en Camprodon y altres, féren arribar l' amor patri al cim del entussiasme. Mes avuy dia y ja fa temps, sembla que las cosas son cambiadas com ho demostran algunas ratllas de una atenta carta que 'ns dirigeix un voluntari en nom de sos companys. En ella prega que recordém á las Diputacions catalanas que allí hi ha fills de la terra abandonats á la seva desgracia.

Molt sentiriam no ésser exactes en quant diguéssim, tota vegada que sols podem manifestar lo que de tan llunyanas terras se 'ns escriu.

¿Quí seria lo quí resistís á aytals prechs sens dir de sa part lo que be ó malament pogués! Al llegir l' escrit d' eix voluntari, he sentit vibrar una de las mes delicadas cordas de mon cor, com qu' es la corda del amor á la patria. Lo escrit no era un escrit qualsevol, era d' un catalá y d' un catalá que demanava preganten nostra llengua nativa, era un germá nostre que patía.

He recordat que vegeren la llum á Catalunya; que 'n ella passaren los primers anys de sa vida, los mes hermosos en la terra, que sas mares los ensenyaren á coneixer á Deu y á benehir la Verge en llengua de la terra; que com nosaltres dónan lo *Deu vos guard* y per fí que pertanyen á la gran familia catalana.

Si; he recordat tot aixó, y he recordat que ab las mateixas glorias que nosaltres s' engalanan, perque com nosaltres, son catalans. He vist la distancia que en benestar nos separa: ells mancats de moltas cosas y nosaltres que moltas nos ne sobran ¿Perqué no ha de haberhi recort y amor per eixos fills de Catalunya qu' en alas de son entussiasme voláren pera demostrar una volta mes que la pátria sempre

es gran y fer veure que sempre té fills que deixan ben sentat son nom.

Habém servit mes d' una campanya de soldat—diuhen—¿Perqué las diputacions de la nostra terra no tenen un recort per nosaltres? ¿No consideran que la major part de nosaltres ó per millor dir tots, vàrem deixar carreras, oficis y arts y que perdém nostre porvenir? ¿No 's recordan que aquí hi ha fills de la seva terra que han fet mes de lo que se'ls demanava?

¡Hage compassió y recort per ells que viuen fora de nostra hermosa terra; y fasses que ab la activitat y germanó que als catalans caracteriza se trevalli ab afany y delit per que tornen com desitjan á las llars payrals!

¡Y avuy mes que may! Avuy que las colradas testas catalanas portan á la barretina lo ram de la olivera; avuy que tots los fills de la mateixa terra s' estrenyan en lo llas de germanó; avuy que s' es acabada la funesta guerra civil; avuy donchs mes que may deuen los que puguen treballar pera conseguir lo que demanan.

Jo, l' últim y mes humil fill d' eixa gran familia catalana, demano á nostras Diputacions per los voluntaris catalans y prego á nostra digna premsa periódica que m' ajude, dich malament, que senyale la mes drete via pera la realisació d' aquest fi.

Al escriure aquestas ratllas sols me guiá lo recort de lo que á nostres germans desgraciats debem, y la consideració de que son nostres compatricis; de que son catalans.

JOSEPH MARIA MASERAS.

GUILLEM D'ALENTORN.

(CONTINUACIÓ.)

CAPITOL XII.

UNA JUSTA Á SANG.

En Oliana ningú parlava d'altra cosa que de la justa empenyada entre En Guillem d'Alentorn y 'l capitá Rodolf, fentse mil comentaris, y tenint cada part molts en lo seu favor, puig que tan l'un com l'altre provas tenian donadas d'esser cavallers valents y de bon bras.

Fou vingut lo jorn de la festa y despres de la missa celebrada ab assistencia dels *jutjes del camp*, y 'ls *homes de paratje* que quiscú tenia de sa part, arribá l'hora del torneig.

Plé com un ou era tot lo tablado del lloch pera la justa destinat, quan hi entrá lo campéo Guillem seguit de sos jutjes y gran acompanyament á qui mes empolaynat, y doná un tom per tot lo camp de lluyta, y dat est se va retirar lo justacó á sa tenda. En Rodolf feu altre tant, portant sos jutjes lo mateix que son competidor, y vestint ab no menys gust qu'aquell, perque, dit sia de pás, allí 'hont sa bossa no allargava la de Na Beatriz de Vall-llebrera, li feya arribar.

Un cop hagué donat la volta d'ordenansa va ficarse á la tenda que tenia destinada.

Mentres ells esperavan que 's fés la senyal pera comensar lo torneig, los jutjes de quiscuna de las parts que justavan van enterarse de las armas de que cadascú faria ús, y trobantlas en regla van donar sa comissió per acabada, tornant á cada justacó las de que podia servirse, qu' eran primer la llansa, desseguida l'espasa y després la massa.

Mentres nostres competidors s'estavan vestint cavallers, per lo camp de la justa un toch de clarins ressona, lo qual

donava á compendre que ningú podia dirigir cap mot als lluytadors ni avans ni despres de fer son fet.

Desd' est moment no 's va oure ni una mosca, y tot desseguí sortí En Guillem de sa tenda y va dar tres toms per l' ample cercle, saludant á tothom ab l' amabilitat que li era propia, fent lo mateix En Rodolf quan estigué llest.

Adornava 'l cap d' abdos un elm hont la cimera d' argent reflectia los raigs del sol qu' en ella s' enmirallavan, finint esta al ensemps en una preciosa ploma; una corassa que si 'l pitral era de bon cer l' espatllar no 'n desmereixia res; vestian quiscú, sortintlos per dessota eixa com un faldillet, llarch tros de la cota de malla que 'n l' interior usavan; sos forsuts brassos mitj amagats per una adaga eran, y á la vegada sas camas mostrant lluenta armadura finian en acerats esperóns, mentres los cavalls que montavan, rosegant fré de plata, y mostrantse impacients pera la lluyta davan bots y salts orejant al vent los brodats de sas gualdrapas de seda.

Un cop los dos cavallers devant del Compte, á qui saludaren, foren preguntats per sos jutjes si juravan sostenir son dret y la dita qu' al torneig lloch doná; contestat afirmativament per los campeons, se feu l' últim toch de silenci cridant l' heralt mestre del camp: *leixeu los aller*.

Acó dit, comensá 'l combat. En Guillem prenent la llansa embestí á son contrari qui deturá 'l cop, essent al ensemps obligat per En Rodolf á deturarnhi un; novas voltas se van arremetre y cap restava ni desmontat ni ab nafra; vingué altra acomesa y 'l cavall d' En Guillem sentintse ferit caygué en terra y en est moment trayent aquest de sa cintura una daga y parant los cops d' En Rodolf ab l' adarga, enfonzá fins al pom en lo pit del cavall de son contrari aquesta arma. Desmontats los justacós, desenvaynant l' espasa comensaren altra lluyta sostinguda per abdós ab la mateixa furia y entusiasme: semblava que no tenia de parar, quan d' un ferm cop fou desarmat lo d' Alentorn.

— Encara 't resta la massa, li digué ab gran crit En Rodolf.

En Guillem sens contestar ni un mot, prengué la massa y torná á entrar en palestra. Allavors va véures qui era 'l d' Alentorn: manejaba aquell arma tota de ferro com qui

somou una palla, y del cop qu' ab ella dona trencá pel mitj l' espasa de son competidor.

—Prent la massa, li digué alashoras En Guillem fent un somris molt significatiu.

En Rodolf va obehir, pero pot dirse que res hi entenia y molts cops podria haverli dat En Guillem, si no hagués esperat ocasió que vingués á tom pera lluirse en lo joch de la seva arma més estimada, y aquesta no 's feu esperar, puig qu' al tenir á 'n Rodolf en lo punt que volia y 'n lo terreno qu' ell lo portava sens l' altre adonarsen, va fer rodar la massa y la entjegá envers aquell ab tanta furia que dantli de plé en lo costat lo feu caure en terra, mentres un picament de mans de tots los miradors de llors lo coronava.

En Rodolf ajudat per en Guillem va provar d' alsarse y quasi no pogué: desseguida lo mestre del camp va fer entrega á 'n Guillem de la joya de cortesia, pera que la entregués á sa senyora y al ensemps doná á abdós justacós per bons cavallers y fermes defensors de sas damas.

En Rodolf acompanyat de sos jutjes fou portat á la casa d' Oliana 'hont s' hostatjava y de allí á Vall-llebrera, despres que li feren la primera cura de la grossa ferida que li agafava tot lo costat dret, únich lloch que restava descubert de l' adarga en que 's defensá quan fou ferit.

Na Beatriz va acompanyarli llensant sobre 'n Guillem tota classe de malasditas...

Lo senyor d' Alentorn, com costum era en lo lloch del torneig, un cop fou retirat en Rodolf pera fer la cerimonia de l' entrega de la joya á la dama de sos pensaments, y arribat est cás digué que no podia ferho, perque s' aymia era tancada en un punt per ell ignorat, y accedint als prechs que se li feren pera que fos servit á dir com s' anomenava, digué ben alt que sols per Na Blanca de Vall-llebrera ell s' habia exposat en aquella justa.

Com que Blanca era coneguda per sas bonas qualitats de tots los del Comptat qu' eran d' aquells entorns, los paregué del cás veure si En Ramon son pare atendria als prechs dels allí reunits, fent que En Guillem tingués á Blanca per esposa.

Tot fou en vá, y passats los jorns de la festa, Guillem s' en torná á son castell cercant un medi pera sapiguer ahont era la presó de sa estimada.

CAPITOL XIII.

BLANCA EN LO CONVENT Y RAMON EN VALL-LLEBRERA.

Una vegada Blanca de Vall-llebrera restá en lo convent, qu'altre nom no li escau á aquell lloch de Santa-Maria governat per N^a Agnés d'Agramunt, passá una vida molt trista.

Ocupada en la curació dels ferits, no tenia ab tot gran temps pera pensar en sa dissort, puig que á cumplir ab tot lo que l'abadessa li encarregava, temps fins per menjar li haguera mancat. Anarda's condolia de la posició de sa senyora, y per mes que feya ella no trovava ningú que gosés portar á Alentorn la nova d'ahont estava la presó de Blanca, y no era per falta de buscar y apurar son giny, puig que pera lograrho fins se feu l'enamorada d'un arquer, qu'al proposarli açó no pogué menys de dirli que no era possible complaurela sens desertar de las banderas del Compte, y tenir despres qu'esser fugitiu al camp dels alarbs, perque en aquells temps sens la molt rígida disciplina que tenian los soldats mercenaris tots hagueran procurat escapar-se del penós servey á que com voluntaris qu'eran se'ls subjectava.

Ab tot Anarda no desconfiá.

Aixis passaren l'un jorn derrera l'altre y van venir los dias que'n lo comtat se celebravan las festas ja contadas, y Blanca veyá com d'allí molts capitans hi concorrian, que de las damas del hospital algunas los hi acompanyavan, y ella quedava soleta, trista, sempre pensant que la predicció de sa madrastra de que'n Guillem l'oblidaria no arrivés encara á esser un fet.

Cuydant ferits y malalts, y rebent tot sovint sustos, passava nostra Blanca 'ls dias en Santa-Maria mentres qu'en sa imaginació s'hi enbolcallavan negras tenebras respecte l'esdevenir.

En Vall-llebrera, com es sabut, los dias de las festas va quedarshi solzament en Ramon, puig que no tingué prou ánimo pera anar á divertir-se en l'entretant que sa filla patia en un convent per son manament tancada, pero'l senyor

de Vall-llebrera era pare y com á pare, passat lo primer moment reflexioná sobre la posició de Blanca y per mes negra que li pareixia, no trová altre remey qu' obrar aixís perque á casa no s' alterés la tranquil·litat.

Mil vegadas habia malehit lo jorn que 's casá ab Beatriz, que l' alegría habia tret de son cor, obligantlo á viure lluny de Blanca y ho feya ab doble rahó perque, segons á ulls cluchs se podia veure, aquella no 'l corresponia com ell tenia dret de esperar, atés lo que per ella habia fet y si be va consultar ab ell sobre l' anada á Oliana ho feu ja com de pur compromís, puig que l' alegría de qu' estava plena ab motiu d' esser acompanyada per En Rodolf no podia dissimularla, y molt menos quant creya que aquest, oferintli alguna de las joyas que guanyés, faria que 's parlés d' ella, y que son nom anés de boca en boca entre 'ls cavallers del temps, perque ab tot y esser casada, las celebradas *cors d' amors* no prohibian qu' un justador pogués baltallar per una dama qu' en aquest cas se trovés.

En Ramon comensava á viure intranquil per dos costats; l' un veyentse lluny de Blanca, y l' altre estant al esguart de la mes petita cosa qu' observés en sa muller pera fer un terrible escarment, perque ab tot hi esser ell á Vall-llebrera y Beatriz á Oliana, sabia punt per punt tot lo qu' allí succehia, per un misatjer que no feya res mes que anar y venir.

Varen finirese las justas y 'ls torneigs, y com he contat, fou l' últim dia gravement ferit en Rodolf per nostre antich conegut Guillem, essent aquell acompanyat á Vall-llebrera, pera atendre á sa curació. Lo pare de Blanca feu com qui res no sap y rebé á sa muller, si pot esser ab mes caricias y agasatjos que quan la va rebre en Montargull pera enmaridarse.

En Rodolf va comensar á entrar en millora al poch temps d' estar en lo castell y quasibe no podia menys, tan ben cuydat com anava per sa enfermera Beatriz de Foix; de modo qu' al cap d' un parell de setmanas ja recorria apoyat en un bastó 'ls patis de la casa, no tardantne altres tantas á poguer donarse per verament curat.

Quan lo malalt arrivá á est estat, En Ramon va voler provar á sa esposa, y á est fí dongué ordre á 'n Rodolf, de que sens perdre moment passés á rellevar al capitá jefe del

destacament que guarnia lo pich de Montmagastre qu'era de sa propietat.

Per l'interés que prenia Beatriz pera que En Rodolf no 's mogué del Castell, conegué que 'ls duptes qu'enterbolaván sa felicitat eran veritables, pero per mes dissimular encara, va dar gust á sa esposa, donant una contra ordre.

Lo Castell de Vall-llebrera hostatjá una esposa infidel desd' aquell dia.

CAPITOL XIV.

LOS ALARBS INVADEIXEN LAS FRONTERAS CATALANAS

Y ACCIÓ DE SANTA MARIA DE MEYÁ.

Finia l' any 1064.

Tot l' Urgell mogut com per un misteriós ressort se posá á las ordres del Compte, al rebre la fatal nova de l' invasió que en sas fronteras projectavan los alarbs. Barbastre y Munçó á la una, ajudats per lo rey moro de Wesehka (1) 's va negar á continuar essent tributari de nostra terra, juntant á exa negativa lo pahorós só de sas guzlas de guerra.

Quasi be tant prompte 's va sapiguer l' una cosa com l' altra, y sens darse moment de repós, los senyors de Alentorn, Vall-llebrera, Anya y Baldomá, com mes aprop que eran de la frontera, van esser los primers en ocupar-la pera oposarse al pas d' aquells.

En Ramon de Vall-llebrera ab tot y 'l abatut que estava, ab motiu dels grans disgustos de familia que passava, montá á cavall lo primer, y ab sa maynada passá á ocupar los pichs del Montsech dels entorns de Santa-Maria: lo senyor d' Anya ocupá la riviera del Noguera Palleresa á la falda del mont dit, prenent lo d' Alentorn los alts del Curulló y Meyá, y quedantse lo senyor de Baldomá en sa mateixa casa, pero ab l' obligació de recorre sens parar per tot lo terme de Vall-llebrera, Alentorn y Anya que quedava desguarnit.

(1) Huesca.

En l'entretant l' Urgell tot, com un sol home sortia en defensa de sa terra, y 's preparava pera fer pagar car son atreviment als del Koran.

Lo senyor de Vall-llebrera quedá mitj content d' esser de destacament á Santa-Maria, puig d' est modo podria veure á sa filla que cinch mesos feya que hi era tancada y al mateix temps vigilaria pera qu' En Guillem no s' enterés de que allí estava Blanca.

Si pocas visitas feya á eixa En Ramon los primers dias d' esser en aquell punt, després no pogué menys que cada tarde anar ab mitja excusa al convent-hospital, y tornar altra vegada á sentir dels llavis de sa filla paraulas carinyosas.

Era un d' eixos jorns de Desembre en que la boyra embolcallant la llum del sol, no deixa veure res á quatre passas, dia que ab doble motiu habia de vigilarse mes que may, puig era quasi segur que si 'ls sarrahins fins allavors restavan en son costat quiets, era perque esperavan una ocasió que creguessin prou bona pera aprofitarla y tirarse com lo lleó demunt d' ayxerida isarda que sens temor de cap mena va abeurarse en las crestallinas ayguas d' un estany, demunt l' host avansada y lograr aixis son objecte perque enemich soptat, enemich derrotat. Donchs bé; en Ramon de Vall-llebrera, ab tot y esser un dia com lo descrit, quan fou prop mitj dia, baixá de son punt d' aguayt y ana al convent á gosar un poquet en la conversa ab sa filla.

Restava Blanca molt aconsolada des que son pare la visitava y 'l dia á que 'm referesch un que 'ls hagués escoltat en sa conversació haguera sentit que la noya deya á en Ramon:

—Pare meu, ¿no veyeu com tenia rahó al dirvos qu' al treurem de casa era pera donar gust á una dona que en mí veyia un obstacle pera entregarse á sos malvats desitjos? ¡Ay! no ploreu, pare estimat, jamay he cregut que fosseu vós lo meu butxi.

—Filla del cor,—li contestá abrassantla,—ets massa bona y jo so massa dolent, t' estimo molt, pero no puch tornarte á casa: si tú estavas al costat de ma muller serias causa de ma dissort, tot lo mes que es pot fer, es qu' oblidant com deus haber fet á En Guillem, te casis prompte ab 'n Artur que de veras t' ayma y marxar ab éll lluny d' aqui,

puig qu' á mí 'm bastará sapiguer que ets felis pera que en mon desconsol arribi á esserho també un xich.

—No 'm parleu, pare del meu cor, d'En Artur; á esser sa esposa millor preferech restar aquí.

—¿Encara pensarás ab En Guillem?

—Y no puch menys, per que tot y no sapiguer res de ell, ni ell de mí en tot lo temps qu'aquí soch, tinch prou en sapiguer lo que m' heu donat á entendre ab vostra pregunta, qu' en Guillem es solter encara.

—¡Filla, com se coneix que no m' estimas, que 't gosas fentme sufrir aixis! ¿no saps que ab Guillem no pots unirte, que ma honra hi está per mitj? encara tinch memoria pera remembrarme del joch-partit.

—Feu lo que vulgueu, no puch esser de ningú mes que d' ell, li he jurat, y avans que trencar un jurament morir, —respongué ab gravetat la filla.

En Ramon restá mut un xich y anava á parlarli de nou quan entrant Anarda y diferentas de las damas del convent ab grans crits anunciaren la presencia del enemich en aquesta vorera, afejint que las tropas que Artur comandava y que foren sorpresas, corrian dispersas en totas direccions.

Al oure tal nova, En Ramon va baixar á salts las escalas del convent y pujant d' un bot á cavall ab tot y sos axachs aná volant á recorre los punts de sa ratlla de combat.

Un cop fora del convent de Santa-Maria vegé allí lluny com gran nombre de soldats catalans corrian, y com eran morts á cops de gumia y alfanchs los que ab menys llestesa 's deixavan atrapar dels alarbs. A en Ramon aquell moment li paregué l' últim de la seva vida y 'l darrer á la vegada de l' independencia de sa patria; ¡tan preocupat restá en l' esguart d' aquella derrota!

Los alarbs envalentits ab la primera victoria atacaren ab decisió los pichs ahont los d' En Ramon se defensavan, entrantne una forta partida, quasibé sens cap entrepus ab los d' Urgell, á Santa-Maria.

Las casas foren saquejadas y cremadas y l' hospital anava á sufrir la mateixa sort quan per un moviment que feren los de Vall-llebrera ajudats dels dispersos d' Anya y per sas catapultas que desde 'l cim d' aquells serrats llen-

savan demunt l' host alarba veritables rocas, entraren al convent avans que 'ls sarrahins tinguessin temps de pensarho.

Allí comensá una lluyta sens nóm: una carnissería horrible, las senyoras qu' allí vivian tancadas en lo pis superior pregavan á la Verge que las tragués del apuro, los cavallers catalans defensavan á las damas pás á pás y de grau en grau: per fí 'ls alarbs restaren amos del pis baix y la defensa no pogué seguir, perque habent calat foch al edifici la mort sols podian esperar, y en est' cas no tenint altre remey, puig no van voler rendirse ab tot y las promesas que 'ls feyan de guardarlos presoners, respectant al ensemps á las senyoras, varen resoldre rompre la ratlla del cercle que 'ls enclohia, y sortir ab las damas, perque aixis era sa voluntat, mes volguent morir en lo camp ras, que veures sens honra, esclavas entre los joyells y plahers d' un harem.

A la una tots se tiraren al carrer, y molts pochs van sortirne lliures, las damas se defensavan com espartanas y quan, acabadas las forsas, veyan anavan á caure presonerás, ab sens conegut valor, ab la daga que encara gotejava sang alarba 's donavan mort.

En Ramon pogué salvarse y 'l senyor d' Anya molt mal ferit se pogué escapar, passant per mort als ulls d' aquellas feras dels deserts africans sortidas.

Los pochs que ab Ramon en vida van quedar foren aplegats per En Guillem d' Alentorn qui tot depressa corrió al lloch del combat desde 'ls pichs del Curulló.

Los oids personals dels senyors d' Alentorn y Vall-llebrera van desapareixer devant lo perill comú.

¿Qué va esser de Blanca y sa bona servidora Anarda?

Lo següent capítol ho explicarà tot.

CAPITOL XV.

UNA DERROTA QUE 'S TORNÁ VICTORIA.

Los soldats d' En Ramon que ab vida habian quedat despres de las desastrosas escenas de la sortida del convent de Santa Maria, dispersos corrian envers los del d' Alentorn

que 'n son socos devallavan per aquelles penyas, creyent no sens fonament, que ab l'ajuda seva podrian revenjarse ab profit.

Un cop reunits tots y plens d'entussiasmé fins los mes abatuts, al escoltar las paraulas qu' En Guillem va dir: jirlosi, tot cercant un medi pera atacar als alarbs y guanyar, altra volta la vileta de Santa Maria, doná 'l crit de *socós á nostra terra.*

Eran ja cinch horas de la tarde; la claror que 'l sol donava en aquell punt s'esllanguia per instants, y era precis áprofitar lo poch dia que restava; á est fi en un moment l'orde donada per lo d' Alentorn d' atacar en dos alas, fou estrictament complerta, puig que al cap d' una hora escassa, aquell fou senyor de dita vila. Ab tot los sarrahins no 'saturaren y á cada acomesa dels catalans contestavan ab un altra.

Los camps dels entorns restaren rublerts de cadáveres hont bona fartada hi feyan los corps y las áligas que lo terratremol del combat com fullas las feya anar d'un costat al altre.

Era encara de necessitat pendre lo convent avans de fer-se fosch, puig de lo contrari á la nit podrian donarlos, los allí tancats, molt que fer.

Las parets d' aquest fumavan encara y per entre 'ls espirals del fum un elm se veyá brillar, en lo punt mes alt de la torre.

Ningú pot afigurarse l'alegria de 'n Guillem y sos soldats quan varen coneixer que un catalá allí dalt se defensava, y que prompte, ajudant Deu, seria lliure. Moguts per ço y per l' amor á la patria als tochs d' anyafils y crits de *¡Visca Armengol!* asaltaren lo convent estabellant á cops de massa tot alarb que á son pas s'oposá.

Los d' Urgell varen tornar á ésser dignes fills de la terra.

JOAN MALUQUER.

(Continuará.)

CAPITOL XV

UNA DERROTA QUE 'S TORNA VICTORIA

Los soldados d' En Ramon que ab vida habian quedat després de las desastrosas escenas de la sortida del convent de Santa Maria, dispersos corrian enveres las del Alentorn.

EL MISSATGE DE L'ÀNIMA

PER

SIR WALTER RALEIGH (1)

(Traducció.)

- Ves, ànima, hoste del cos, ves à cumplir un ingrát missatge. No temis parlar molt alt; la veritat serà la teva justificació. Ves ja qu'és precis morir y dona al mon un *mentis*.
- Ves à dir à la Cort que crema y brilla com un bosch corcat; ves à dir à l'Iglesia que predica l'bé y no l'practica; y si l'Iglesia y la Cort replican doná'ls hi à tots dos un *mentis*.
- Digas als monarcas que no viuhem mes que per las accions d'altres; que no son estimats mes que pe'ls seus favors; que no son poderosos mes que pe'ls partits; y si'ls monarcas replican donalshi un *mentis*.
- Digas als grans que regeixen los negocis del Estat que no tenen altre fi que la seva ambició y que no practican mes que l'odi y si repliquessin donalshi un *mentis*.
- Digas als magnífichs que captan, dissipant los seus bens, à'ls que'n la prodigalitat no cercan mes que l'adulació, y s'intentessin replicar donalshi un *mentis*.
- Digas al zel que li manca abnegació; digas à l'amor que no es mes que luxuria; digas al temps que no es mes

(1) Modernas investigacions han fet atribuir à un oscur y mediocre poeta, Joshua Sylvester mort en 1618, *El missatge de l'ànima* citat per Emerson com obra de Sir Walter Raleigh. Pero, la vida de Raleigh, que va ser soldat, cortesà, embaixador, ministre y favorit d' Elisabeth, luego empresonat per espay de dotze anys y decapitat en temps de Jaume I, y'l seu distingit talent com poeta y prosista s'armonisan massa bè ab lo pensament *mare* y'l mèrit d' *El missatge de l'ànima*, per que duptem veure en éll, ab Emerson y la vella tradició inglesa, l'autor d'aqueixa notable poesia.

À LA SOLEDAT.

Oh monte, oh fuente, oh rio.

Oh puerto seguro deleitoso!...

(Fray Luis de Leon.)

Retut per ma jornada
Ferit lo cor y sanglotant de penas,
Vull, Soledat aymada,
Coratjós trossejarne mas cadenas,
Del mon fugir y en lo teu sí plorar;
De ma passada vida
Plagués á Déu no 'n conservés memoria,
Y puig ta veu me crida
Y en mon neguit n' es ton amor ma glória,
Aymarte vull y te sabré estimar.

Las flors qu' en ma infantesa
De ma existencia lo camí brodavan,
Ab sens igual crudesa
Ben prest mos peus en son rigor sagnavan:
Morí ma mare y se 'm pengué lo sol.

Joyosas m' encisaren
Garlandas d' il-lusions y d' esperansa,
Mes ¡ay! se desfullaren...
Y en lo gelat ivern de m' anyoransa
Vinch á tos brassos á cercar consol.

¡Lluny, lluny l'enganyadora
Ardenta llum que vá abrusar mas alas;
Lluny, ay, l' encisadora
Falsa bellesa qu' ab postissas galas
Mudá mas il-lusions en desenganys!
Lo mundanal bullici
Tot m' ha aturdit, y pus guanyí la serra
Salvant lo precipici,
No vull ja mes afanys, ni vull mes guerra;
Finir desitjo en santa pau mos anys.

En ton casal, m' aymia,
Verger d' amor, de ditxa y de bellesa
Hont l' oreneta hi nia,
Lliure d' envejas, d' oys y mesquinesa
Viurá tranquil y sens frisansa 'l cor:
Lo brill de ta mirada

Fondrà son glas, escalfarà mas venas,
Farém tendra llassada,
Y entre tos brassos oblidant mas penas
Lluirà l' estel de nostre pur amor.

La bramolant tempesta

Oreig tornada que 'ls sentits encisa,
No acalarà ma testa

Que 'l terme ansiat de mon dolor divisa,
Ni mon sech llábi amarará mes fel:

La nit mes fosca y bruna

Arrebossant sos vels será clar dia,

Resplandirá la lluna

Voltada de sa cort de pedreria,
¡Veuré seré demunt mon front lo cel!

Las tendras cantarellas

Ab que al nou jorn saluda l' aucellada,

La flayra de flors bellas,

La fresca font ó l' aura ajogassada,

Lo bel dels béns y 'l mormolar del riu;

De nostras esposallas

L' hymne serán de celestial dolsura,

Y al bell acort dels fluviols y grallas

Mon ánima, mes pura,

Podra endressarte son cantar joliu.

Clarejará l' albada

Rica en colors, perfums y d' armonia,

Y al bés de la rosada

Que 'ls cors refresca y nous esplets hi cria,

De pur desitj al vol fantasiarém:

Jó, esclau de ta hermosura,

Tú, de bon grat á mon desitj sotmesa,

En onas de ventura

Al sol ardent d' amor l' ánima encesa

Lo llas benavirat estreneyrém.

¡Oh vida de ma vida,

Oh dolsa Soledat, font regalada,

Oasis que convida

Al cansat pelegrí en mitj sa jornada;

Que 'n son de bells tos misteriosos fulls!

Aclara mas parpellas,

Llúm, llúm al esperit, móstram grandiosas

De Déu las maravellas,

Y allá d' allá, si 'n sabs de mes hermosas

Deix que s' hi gosen un instant mos ulls.

Ab tu, lluny de ma vila,

Fossar de vius hont l' ambició 'ns enterra,
Veuré com neus apila
Lo fret ivern pera embolcar la terra,
Com sots sa crosta va furgant l' arrel;
Veuré com se desglassa,
Y 'ls plans verdeijan y la vall s' enflora
Y l' au ja s' accompassa,
Al somriure 'ns alegre, encisadora
La primavera ab sos ullets de cel.

Veuré 'ls blats com groguejan
Al sol d' istiu, y 'ls fruyterars maduran,
Com las perdius campeijan,
Y al cant dels segadors los bous pasturan,
Y à Deu honoran retrunyint los trons:
De pàmpols y olivera
Garlandas cenyirèm ab alegria;
Mes, ja deserta l' era
Caurá la fulla..., y trist veuré m' aymia
L' oreneta fujir á altres regions!...

Y l' ànima, com ella
També estendrà allavors sas alas puras,
Ma fi será sa estrella,
Y son vol enlayrant dret las alturas
S' ajocarà de son Criador al peu:
Deixant entre tos brassos
Un vas de cendras, de dolor penyora,
De son amor los llassos,
Y al entonar l' hossana encisadora
Lo dols ressò de sa creyenta veu.

ANTONI MOLINS Y SIRERA.

LO TEMPS

Quia pulvis es et in pulvere reverteris.

Es tart: lo sol devalla—cansat de son viatge
y en l' horisó l' imatge—despunta de la nit:
desperta 's l' aura blana,—sas queixas ne murmura:
no llansa sa llum pura—la lluna en lo zenit.

Dona ab peresa voltas—lo mon: sa lley forçada
cumplint, y una mirada—llansant sobre 'l passat.
L' immensitat s' imposa—ab sa sublim grandesa.
¡Es nit! Naturalesa—apar que s' ha endolat.

Fondo remor que s' alsa—d' en mitj la quieta vila
apar que trist destila—de un cor l' últim sospir.
Las llars sos fochs apagan,—los cans tristos udolan
y per l' espay rodolan—las dotze de la nit.

La mar esperuguída—ab por la platja besa
ab perlas y riquesa—matisa son mantell
Humil conté sa rabia,—sa ronca veu acalla.
¡Tot dorm! ja lo mon calla—sens forsa, sens alé.

Res interromp la calma,—ningú la veu desperta:
sols dona un crit d' alerta—á espays lo campanar.
Del temps los minuts conta—l' infatigable agulla.
¡Quán d' ilusions desfulla—del temps lo rápit pas!

En vá l' home 's miralla—en l' impasible esfera
y al contemplarla, espera....—¡Ay! sempre espera en vá,
que 'l temps que avansa, avansa—ab llesta caminada
sols deixa una petjada—impresa en lo passat.

Lo dupte que s' aixeca—com funeral fantasma
y de la nit al pasme—somriu aterrador,
pareix que atent sa vetlla—y á cada campanada
sentencia despiadada—fulmina contra 'ls cors.

Las ilusions desfulla,—ofega l' esperansa
y 'l pes de la balansa—decanta á son costat
quan l' home creu y dupta—y per l' espay estesa
sa vista, ab greu tristesa—medeix l' immensitat.

. . . . .
. . . . .

¡Oh lley inexorable,—terrible y despiadada
que al fi de una jornada—subjectas mon albir!
¿Est llas que al mon me lliga,—la causa de ma vida,
ma pensa acobardida,—passat y esdevenir,

quin geni sense límits—ho crea y ho sustenta?
Tot lo que viu y alenta—¿sortí ó no del acás?
¿Será una tomba freda—la fí de ma carrera?
¿Qu' es ¡ay! lo que m' espera?—Hi ha encare un mes enllá.

Deixeu d' atormentarme—ideas tenebrosas....
¿Perqué eixas lleys confosas—rebullan en ma ment?
Encálsanse los segles—y rodan al abisme
virtut ó egoisme—¿serán del mon las lleys?

Lo cel y las montanyas,—las flors de la planura,
l' humana criatura—qu' es rey de lo creat
en pols veurém tornarse—cayent romputs á trossos
¡sols runas y destrossos—veurá l' eternitat!

Prou... Benehida sia—la llum de l' auba pura
que templa ma pavura—y calma mon pesar.
Del plá l' extensió inmensa—oviro y sa bellesa,
esglay, dol y tristesa—la llum va dissipant.

Lo mon renaix, la sombra—per l' horisó s' esqueixa,
lo sol torna á apareixe—somrient, magestuós.
Tenebras endoladas—que presa de mí feren
ben lluny desaparegueren:—tranquil bat lo meu cor.

De l' industriosa vila—ressona la gatzara
y ofega la véu clara—de dalt del campanar.
¡No 's conta 'l temps que passa!—La pobre flor que mústia
se mor plena d' angustia—ningú la mirará.

Y en remolí confosós—las ditxas plahenteras
y las tristesas feras—lo temps se 'n vá xuclant.
¡Problema que m' espanta!—que m' ompla d' amargura!
La flor que avuy naix pura—¿existirá demá?

E. COROMINAS CORNELL.

BIBLIOGRAFIA

CALENDARI CATALÀ PERA L' ANY 1876.—*Barcelona, Estampa*

de la Renaixensa. (*)

Lo distingit mestre en Gay-Saber D. Francesch Pelay Briz, ab sa proverbial activitat, filla del ardent amor que sent per Catalunya, ha publicat ja enguany en esmerada edició lo *Calendari Català* del 1876, triat aplech de poesías y treballs en prosa.

No 'ns detindrém á fer l' elogi de aquesta publicació, ahont tants escriptors, avuy ja plomas experimentadas, han vist per primera vegada estampat son nom al peu de senzills articles y modestas poesías als qui 'l coleccionador, mogut per lo desitj de aumentar lo número dels cultivadors de nostra literatura, te afany en atraure y donar alé. Prou coneguts son de tothom los dotze volúms sortits, ahont poden trovarse al costat de una prosa elegantíssima poesías de primer orde, capassas algunas d' ellas per sí solas de honrar y posar en alt lloch una literatura que no fos tant robusta ni estés tant alta com ho está la nostra.

Basta sols per ressenyar los treballs d' enguany dintre del curt espay de que podem disposar, fer constar la utilitat que ja de moment portan aquestos aplechs de composicions per tot aquell que 's vulga iniciar en lo moviment literari actual, y la que 'ns durá ab lo temps, podentse per medi dels tomos surtits seguir pas á pas la millor puressa en lo llenguatge, la correcció en la forma y la relativa perfecció á que en son desenrotllament gradual se encamina.

Despres de las materias que son generals en tot calendari, segueixen en lo de que 'ns estem ocupant los *Bons recorts*, article que ja desde sa fundació ve en primer lloch, ab lo fi de presentar condensat lo moviment literari hagut per tot arreu ahont se parla la llengua catalana, desde la aparició del últim volum.

Lo Sr. Careta, á qui ve encomanat ja fa alguns anys aquesta secció, no ha tractat la mateixa ab la estensió que fora de desitjar. Ni un mot te per la literatura dramática que també com sas germanas ha fet enguany sa vía, ni es complert lo catálech que presenta dels

---

(*) Se ven al preu de una pesseta en casa Verdaguer y demás llibrerias.

volúms dintre aquest temps estampats. Ja que volem que aquesta publicació siga un testimoni fidel als qui vindrán de nostre moviment literari, no rebujém cap obra, que totes ellas contribueixen á enaltirlo. Nos referim al *Anuari Catalá* del que ja parlárem en nostra Revista.

En la impossibilitat de fer un judici crítich de totes las composicions que aquest volúm enclou, treball superior á nostras forsas, nos limitarém, com de passada, á citar las que més han atret nostra atenció.

En lo lloch destinat cada any á tributar un honrós recort als poetas finats, insertant algunas de sas produccions, se fan notar una *A la Verge*, d' en Guillem Forteza, y *La Queixa del Mariner* y *Lo Cant del Misteri* d' en Francisco Camprodon, en las quals se revelan las grans dots literarias qu' adornavan á aquells insignes escriptors.

Los treballs en prosa son tots notables, ja per son interés histórich, com los dels Srs. Balaguer (Andreu) sobre *L' establiment L' una confraria per rahó de l' obra de la Seu* y 'l d' en Joseph Fiter que tracta del antich *Monestir de Valldonzella*; ja per referirse á fets de trascendencia actual com lo del Sr. Miquel y Badia titolat *Fortuny; l' origen del individualisme modern*, d' en Joaquim Sitjar, y 'l del Sr. Aulestia *Nostras Academies*; sobressurtint las biografías d' autors moderns *Nostres poetas* que ve publicant lo Sr. Maspons y Labrós y 'l quadro dramátich *Lo Pi de las tres brancas*, en que son autor enseja felisment un nou género dintre de nostra literatura.

Rubleria es la secció de poesías dignas la major part d' especial encomi. Citarém solsament en obsequi á la brevetat las magistrals traduccions de Tibulus é imitació de Propertius d' en Víctor Balaguer; las tendras y sentidas *Valldemossa*, d' en Geroni Rosselló y *Mon palau* d' en Antoni Careta; las originalíssimas *Fáulas* dels senyors Bartrina y Mestres; la titolada *Escalf del cor*, del Sr. Blanch, plena de robustesa y foch com totes las seuas; *En lo balcó*, d' en Joan Pons per lo pensament qu' enclou; y las firmadas per las senyoras Maria de Bell-lloch y Penya, y los senyors Roca y Roca, Ubach, Soler, Llorente, Torres y Reyetó y Sitjar (Joan.)

Tal es lo judici, breument exposat, qu' hem format de tan popularisada publicació, per lo cual se pot compendre que no desmereix lo tomo d' enguany del dels anteriors.

P. J.

NOVAS

Deventse procedir á l' ocupació del Convent de Sant Joan per las Monjas que l' habitaren antiguament, y á las quals ha sigut retornat, han de desapareixer del edifici la Biblioteca Provincial y 'l Museo de la Academia de Bonas Lletres.

Respecte á la primera tindrà bona acullida en los locals destinats al efecte en l' Universitat nova; mes en quant al segon aquesta es l' hora que no se sap ahont traslladarlo. Si no estéssem acostumats á veure la deplorable indiferencia ab que 's miran á Espanya aquestas cosas, estranyariam qu' una Corporació com l' Academia se trobés en semblant situació; mes encara que desconfiem de que nostra veu sia escoltada, devém cridar l' atenció de las Corporacions oficials, que son las que poden ferho, pera que no permeten que los prehuats objectes que forman aquella colecció, aplegats á costa de tants sacrificis, hagen de veures abandonats per falta de local y exposats á desapareixer.

La Diputació Provincial y l' Ajuntament son los qui estan en lo càs de fer mes en favor de la Academia, já que deventse establir en lo nou edifici Institut ó en lo Palau que s' ha de construir al Parch un Museu arqueològich adequat á l' importancia de Barcelona, pot molt be la colecció de l' Academia servir en son dia de base per aquell.

Hem de manifestar nostra complacencia per las repetidas mostrás d' atenció y sinpatía qu' envers la literatura catalana venen manifestant d' algun temps ensá los escriptors de la Cort. Si á semblansa d' ells los centres oficials donessen també protecció á las literaturas provincials, prompte la nostra se posaria en lo lloch que li correspon y se estrenyerian mes los llassos de germanó qu' á tots deuen unirnos.

Hem rebut lo primer número (tomo XI) del *Boletín Revista del Ateneo de Valencia*, acreditada publicació que estava interrompuda y que anuncia, al tornar á apareixer, la immediata impresió dels números que faltan per completar lo tomo X. En aquest número á mes de un notable discurs que sobre *La sociologia y la fórmula del derecho* llegí en la sessió inaugural de aquell Ateneo D. Eduart Perez Pujol y la ben correcta memoria llegida en la mateixa per D. Feliu Martin, hi veyém una inspirada poesia *Al Mar* de D. Juan B. Pastor Aicart premiada en l' últim certámen de aquella societat literaria.

Las bases pel que tindrà lloch lo mes de novembre próxim son las següents:

SECCIÓ DE CIENCIAS EXACTAS, FÍSICAS Y NATURALS. Dos títols de Socis de Mérit als autors dels millors treballs sobre eixos punts: *Ensaig d' una topografia general de la provincia de Valencia y ¿Pot admetres la unitat de forsas en la producció dels fenómenos físichs-químichs-orgánichs?*

SECCIÓ DE CIENCIAS SOCIALES. Dos diplomas de Socis de Mérit als que tractin millor los següents temas: *¿Es mes convenient la aglomeració ó la disseminació de las industrias baix lo triple aspecte económic, polítich y moral?* y *¿Convé donar á la dona instrucció sòlida ó elemental?* Per l' un y l' altre cas programa rahonat dels coneixements que degan ensenyárselashi.

SECCIÓ DE LLETRAS. Títol de Soci de Mérit al millor *Estudi sobre l' origen de la poesia Castellana en Valencia y judici crítich dels poetas que escrigueren en l' idioma nacional fins á últims del sigle XVI* y una flor de plata al millor poemeta qu' en breu acció dramática desenrotlli algun pensament moral ó social.

SECCIÓ DE BELLAS ARTS. *Pintura*.—Títol de Soci de Mérit al autor del millor cuadro de género. *Música*: Una flor de plata al autor del millor *Pater noster* á quatre veus ab acompanyament lliure.

També hi haurá un premi extraordinari consistent en lo títol de soci de mérit al autor de la millor *Comedia* inédita en tres ó mes actes. L' Ateneo procurarà que l' obra premiada se pose en escena en un dels principals teatres de Valencia, y cuberts gastos al autor se li entregará la meytat justa dels beneficis.

S' otorgará á mes lo títol de soci de mérit al autor de la millor *Sinfonia á tota orquesta*, procurant la societat que l' obra premiada s' executi, baix la direcció del autor.

Los treballs científichs y literaris s' entregarán en la secretaria del Ateneo avans del 30 de Setembre y las obras d' art avans del 15 de Octubre.

Com que no parla de la llengua en que deurán ésser presentats los treballs, dem per sentat que será en la castellana. Nos planyém de veure la indiferencia ó millor desvío que mostra per la literatura pátria aquest ilustrat Ateneo.

En la *Revue des Deux Mondes*, corresponent al 1.er del corrent, s' hi llegeix un extens treball titolat *Les destinées de la nouvelle poesie provençale*, firmat per lo sabi académich Saint-René Taillaudier.

En éll, apropòsit de l' aparició del nou tomo de poesias d' en Mistral *Lis Isclo d' or*, fa una extensa ressenya del renaixement de la poesia provençal, parlant també incidentalment de la catalana, s' exten en consideracions sobre la direcció que á son entendre deu donárseli, y presenta traduhits alguns trossos de la nova colecció del autor de Mireya.

Los premis del certámen musical de l' Academia Bibliográfico-Mariana, qual fallo publicárem en lo número darrer, s' han conferit als següents compositors:

— *Lira de plata* (1.er premi de Salve) D. Claudi Martinez.—
— *Medalla de plata* (2.^{on} premi de Salve) D. Felip Pedrell.—
— *Menció honorífica*, D. Carles Llupart y Alberni.
— *Medalla de plata* (1.er premi de Antífona), D. Felip Pedrell.
— *Altres id. com premi adicional*, D. Claudi Martinez.—
— *Menció honorífica*, D. Oscar Camps y Soler.

Felicitém als agraciats y 'ns felicitém també nosaltres per haver en est, ¡com en los altres certámens musicals darrerament publicats, obtingut los catalans un complert triumpfo.

Ha mort en aquesta ciutat D. Marian Cubí y Soler, persona molt coneguda per sos estudis sobre frenología, autor de la obra *La frenología y sus glorias* que fou traduhida al francés per orde del Emperador Napoleon III. Lo Sr. Cubí havia fundat lo renomnat colegi de San Fernando á la Habana y desempenyat una cátedra en l' Universitat de Baltimore.

L' aplaudit pianista D. Joan B. Pujol ha publicat ja las bases del concurs pera admetre 10 noys y 4 noyas al curs de piano gratuit que donará dit Senyor, ab la circumstancia de que cada dos anys al alumno de la classe de noys que manifeste mes disposicions en los exámens, se 'l pensionará pera anar á París á completar sa educació musical.

Digne de especial llohansa es lo desprendiment del senyor Pujol, á qui deu estar molt regonegut l' Art musical, quals portas obra tal volta dit senyor á molts talents que serán honra de Catalunya.

TAULA DEL PRESENT NÚMERO

J. Riera y Bertran..	Discurs de D. Víctor Balaguer.	
	—Estudi..	501
Joseph. M. Masseras.	Los catalans á Cuba.	507
J. Maluquer Viladot..	Guillem d' Alentorn.	511
Vicents Arteaga.	El Missatge de l' ánima.	521
A. Molins y Sirera..	A la soledad.	523
Eusebi Corominas.	Lo temps.	526
P. J.	Bibliografia.	528
	Novas.	530

Estampa de La Renaxensa, Porta-Ferrissa, 18, baixos.